

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

Kohteiden nimet:	HESPERIANPUISTO JA HAKASALMENPUISTO	Piirustus nro:	VIO 6323/1
Selostuksen laati:	Jere Saarikko Projektinjohtaja	pvm:	11.10.2024
Selostuksen hyväksyi:	Jussi Luomanen Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö	pvm:	17.10.2024
	Kaupunkiympäristölautakunta	pvm:	xx.xx.2024

14.11.2024: Muistutuksen myötä selostukseen lisätty maininta aloitteesta luonnonsuojelualueen perustamisesta Töölönlahdelle

Kohde

Hesperianpuisto ja Hakasalmenpuisto sijaitsevat Etu-Töölön (13) ja Taka-Töölön (14) kaupunginosissa. Hesperianpuiston ja Hakasalmenpuiston alueilla on voimassa olevat asemakaavat 447, 8835, 5800 ja 12678. Asemakaavassa puistot ovat merkinnällä VP ja VP/s (Kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai puistohistoriallisesti arvokas puisto). Puistosuunnitelma on voimassa olevan asemakaavan mukainen. Suunnittelualueen kokonaispinta-ala on noin 8,3 hehtaaria.

Hesperianpuisto rajautuu pohjoisessa Helsinginkatuun sekä Oopperataloon ja kahteen toimistorakennukseen, lännessä Mannerheimintiehen, idässä Töölönlahteen ja etelässä Hakasalmenpuistoon. Hakasalmenpuisto rajautuu lännessä Mannerheimintiehen, idässä Töölönlahteen ja Finlandiataloon sekä etelässä Hakasalmen huvilan piha-alueeseen. Hakasalmen- ja Hesperianpuistojen välinen raja kulkee Larin Paraskeen muistomerkin kohdalta Töölönlahdelle. Raja ei ole maastossa havaittavissa, vaan ne muodostavat yhtenäisen viheraluekokonaisuuden.

Lähtökohdat ja tavoitteet

Ensimmäiset Hesperianpuiston alueelle laaditut istutukset tehtiin jo 1700-luvulla, ja puiston piirteet perustuvat edelleenkin 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa tehtyihin suunnitelmiin, jolloin maisematuulinen Hesperianpuisto rakennettiin. Viimeisimmät merkittävät muutokset Hesperianpuistoon on tehty 1990-luvulla. Hakasalmenpuisto perustettiin 1840-luvulla, minkä jälkeen se on kokenut suuria muutoksia muun muassa Finlandiatalon rakentamisen myötä.

Puistot sijaitsevat Töölönlahden rannalla, entisten huviloiden ja Oopperatalon paikalla sijainneen Töölön Sokeritehtaan alueella. Osa sokeritehtaan tiili- ja betonimuurista on säilynyt, ja niiden kunnosta on laadittu kuntoarvio ja kunnostusohjeet. Hakasalmenpuistossa Mannerheimintien läheisyydessä sijaitsee Larin Paraskeen muistomerkki ja Urho Kekkosen muistomerkki.

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

Leimallista puistoille ovat laajat nurmipinnat ja niistä nousevat vanhat puuryhmittä, yksittäispuut ja pensaskasvillisuus. Avoimen keskusnurmen pohjoispuolella puusto on tiheää. Puistossa on puulajierikoisuuksia, vanhoja lehtipuita sekä huomionarvoisia pensaslajeja, kuten syreeneitä ja ruusuja. Töölönlahden rannalle vuosina 1940–1941 rakennettu rantapromenadi on tärkeä osa puiston identiteettiä. Muut puiston reitit ovat maisemapuistolle tyypillisiä kaarevia käytäviä. Näkymät Töölönlahdelle ovat keskeisiä. Hakasalmenpuiston keskeinen elementti on noin 10 metriä korkea avokallio, jonka laella sijaitsee näköalapaikka.

Hakasalmenpuiston eteläosat ovat osa Finlandiatalon, Kaupunginteatterin ja Kulttuuritalon valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Hakasalmenpuiston eteläosa on lisäksi asemakaavassa suojeltua aluetta. Suunnittelussa huomioidaan kaavan suojelumääräykset. Yleiskaavassa puistot ovat merkitty kulttuurihistoriallisesti merkittäviksi puistoiksi, joiden ominaispiirteet tulee säilyttää (YK 2016). Sekä Hesperianpuisto että Hakasalmenpuisto on luokiteltu kaupungin omassa arvoympäristötyössä arvoluokan II arvoympäristökohteiksi.

Hesperianpuisto ja Hakasalmenpuisto ovat osa luontotietojärjestelmän Töölönlahden-Kaisaniemenrannan lepakkoaluetta (arvoluokka III, paikallisesti tärkeä lepakkoalue). Lisäksi Hesperian puiston ja Hakasalmen puiston vieressä sijaitseva Töölönlahti on tärkeä lintukohde (arvoluokka II). Töölönlahden rannat ovat koko puiston alueella täyttömaata. Kasvillisuus on valtaosiltaan hoidettua puistoa istutuksineen. Luonnonkasvillisuutta on pienialaisesti eikä mikään kasvillisuuskuviosta edusta uhanalaisia tai suojeltavia luontotyyppisiä. Alueelta tehtiin luontoselvitykset vuonna 2021. Rannan salavat ja puiston muu puusto kuntokartoitettiin 2021–2022.

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen käyttäjinä ovat ympäristön asukkaat, ja keskeisen sijaintinsa johdosta puistossa vierailee myös turisteja. Erityisesti Töölönlahtea kiertävä rantareitti houkuttelee käyttäjiä laajasti. Hesperianpuiston rantakäytävä on osa kaupungin baanaverkostoa ja työmatkapyöreäilijöiden paljon käyttämä reitti.

Suunnitelmassa Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen toimivuutta parannetaan ja huonokuntoiset osat korjataan. Nykytilanteessa puistojen yleisilme on kulunut ja toiminnalliset osa-alueet kaipaavat päivitystä. Puistosuunnitelmassa otetaan huomioon alueen kulttuuri- ja maisemahistorialliset arvot sekä kiinnitetään erityistä huomiota luontoarvoihin. Puistojen ominaispiirteet ja arvot otetaan huomioon. Toteutus suunnitellaan korkeaan kaupunkikuvalliseen laatutasoon.

Suunnitelman sisältö

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen käytäviä kunnostetaan, suosittuja oikopolkuja perustetaan käytäviksi ja reittiverkoston hierarkiaa selkeytetään. Puistojen kasvillisuutta uusitaan paikoitellen, ja myös pensas- ja perennaistutuksia lisätään.

Hesperianpuisto

Hesperianpuiston keskellä sijaitsevaa oleskelunurmea laajennetaan, kun hiekkakenttä pienennetään pyöreän muotoiseksi pelailualueeksi. Pelialueella säilytetään perinteinen puistoshakki. Alueelle sijoitetaan tapahtumasähköpiste. Pelialuetta voi-

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

daan käyttää myös pieniin tapahtumiin. Pelailualueen ympärillä säilytetään syreeniryhmiä.

Puiston historiasta ammentavia elementtejä tuodaan osaksi puiston kokonaissommitelmaa. Tällaisia aiheita ovat puiston keskiosiin sijoitetut suihkulähde ja medaljonkimainen muotoaihe, jotka ovat olleet aikoinaan osa vanhan huvilarakennuksen pihapiiriä sekä huvimaja-paviljonki. Ne suunnitellaan tämän päivän kaupunkipuistoon sopiviksi ja sommitellaan nykyisen käytäväverkoston ja puuston lomaan. Puistoon lisätään historiasta kertovia infotauluja.

Keskialueen nurmen läheiselle niemelle sijoitetaan oleskelukeinuja. Ruusuniemen rantaan sijoitetaan penkkejä ja nurmialueille pöytä-penkki-ryhmiä. Ruusuniemen hiekkaranta kunnostetaan ja istutuksia uusitaan ja lisätään.

Hesperianpuiston leikkipaikka siirretään rantaraitin läheisyyteen nykyistä etäämmälle Mannerheimintiestä melutason alentamiseksi. Leikkipaikka aidataan ja sen reunustalle istutetaan pensasryhmiä. Leikkipaikkaa rantaraitin puolelta reunustava vanha tiilimuuri säilytetään. Leikkipaikka on suunniteltu kaikenikäisten lasten käyttöön. Siellä käytetään historialliseen kohteeseen kaupunkikuvallisesti sopivia neutraalin sävyisiä leikkivälineitä ja pintamateriaaleja. Leikkipaikan teemana on viereiseen Oopperataloon liittyen ooppera ja musiikki. Pieni design-kuntoilupiste poistetaan leikkipaikan kohdalta ja sen tilalle keskeemmälle puistoa, nykyisen leikkipaikan alueelle, tehdään uusi, mahdollisimman kattava ulkokuntoilualue. Kuntoilualue varustetaan ulkokuntosalilaittein ja välineissä huomioidaan myös senioriliikkuja ja kehonpainoilla harjoittelun mahdollisuus. Kuntoilualue tehdään kivituhkapintaisena.

Puiston pohjoisemmassa osassa sijaitsevalle ravintolan niemellä sijaitsee nykyisin huonokuntoinen kivetty terassi, joka uusitaan. Niemelle tehdään uudet esteettömät polkuyhteydet. Rantaan sijoitetaan oleskelupaikkoja, jotka mahdollistavat veden ääreen pääsyn. Niemellä on nykytilanteessa runsaasti haitallisia vieraslajeja, jotka poistetaan. Alueelle perustetaan luonnonmukaisia rantaniittyjä. Ravintolan läheisyyteen sijoitetaan aurinkotuoleja.

Puiston pohjoisosan rantakäytävän varrella olevia penkkejä uusitaan ja niitä lisätään. Töölönlahden pohjukan muut rakenteet ja rantakasvillisuus säilytetään lukuun ottamatta vieraslajeja. Rantaraitin ja Helsinginkadun väliin tehdään täydennysistutuksia ja palautetaan osa puuriviä.

Rannan kunnostus ja rantapuusto

Rannan kunnostus toteutetaan luonnonmukaisista lähtökohdista käsin kasvipeitteisenä. Nykyiset kasvipeitteiset rannat säilytetään. Muutamissa kohdissa eroosio on vienyt rannan kasvillisuuden ja maakerrokset. Nämä kohdat kunnostetaan täyttämällä, ja niihin istutetaan uusi kasvipeite. Uutta kasvillisuutta tuodaan maatuovilla siemeneroosimatoilla, jotka kasvittuvat nopeasti ja joihin voidaan valita paikan luontaisia kasveja. Rantaa hoidetaan luonnonmukaisena.

Hesperianpuiston rannan salavat ovat ikääntyneet ja niiden kuntoa on seurattu säännöllisesti. Salavat säilytetään niin kauan kuin mahdollista. Huonokuntoisten salavien turvallisuusriskiä hallitaan latvuksia pienentämällä ja oksia leikkaamalla tar-

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

peen mukaan niin, että ne eivät aiheuta turvallisuusriskiä puiston käyttäjille. Suurin osa nykyisistä salavista ovat kallistuneita merenlahden suuntaan, joten onnettomuusriski on arvioitu silloin pieneksi. Huonokuntoisimmat salavat säästetään pystypötkelöinä poistamalla oksat ja lyhentämällä runkoa, jotta ne säilyvät elinympäristöinä, mutta eivät enää aiheuttaisi riskitilanteita. Rantavyöhykkeelle istutetaan uutta puustoa, jotta ranta säilyy puustoisena jatkossakin. Vanhat salavat ovat monimuotoisuuden kannalta tärkeitä ja ne muun muassa luovat elinympäristöjä pieneliöille ja linnuille.

Rantareitti ja pyörätie

Rannan jalankulkureitti ja pyörätie uusitaan, sillä nykyisen rantaraitin asfaltti ja keskikorokkeet ovat huonokuntoisia. Kävelyn ja pyöräliikenteen reitit ovat paikoin liian kapeita. Jalankulkureitti ja pyörätie ja erotetaan toisistaan siirtämällä pyörätie sisemmälle puistoon. Erottaminen lisää kaikkien käyttäjien turvallisuutta ja rauhoittaa rantakäytävän jalankulkijoiden käyttöön. Erillinen pyörätie mahdollistaa myös istuskelu- paikkojen lisäämisen rantareitin varrelle ja paremmat mahdollisuudet virkistykseen, rauhoittumiseen ja luonnon tarkkailuun. Pyörätie kulkee puiston halki Töölönlahdelta Oopperatalon taakse itäpuolelle, ja se on osa kaupungin baanaverkostoa. Pyöräreitin linjaus on asemoitu puita säästäen.

Ranta-alueen vakavuus (maaperän kantavuus) ei ole nykyisten vaatimusten mukainen. Rantaraitin kunnostaminen siten, että pyörätie säilyisi nykyisellä paikallaan edellyttäisi rantareitin paaluttamista osittain. Rannan paalutustarvetta on mahdollista vähentää siirtämällä pyörätie etämmälle rannasta.

Hulevesien käsittely ja vaikutukset Töölönlahteen

Hulevesien käsittelyä varten Hesperianpuistoon on suunniteltu kiintoaineksen erottelujärjestelmän ja biosuodatuspainanteen yhdistelmä.

HSY:llä on kaupunginlaajuinen tavoite eriyttää jätevedet ja hulevedet erillisiin viemäreihin nykyisten sekavesiviemäreiden sijaan. Helsingin kaupunki on sitoutunut hulevesien eriyttämiseen. Eriytys toteutetaan Mannerheimintien remontin yhteydessä. Sen myötä Hesperianpuistossa tehdään hulevesien laadullista käsittelyä. Sade- ja sulamisvesiä käsitellään sekä maanalaisessa kiintoainesta poistavassa pyörrevirtaerottimessa että biosuodatuspainanteessa. Biosuodatuspainanne on kasvillisuus-pintainen rakenne, joka suodattaa kiintoaineita, ravinteita ja haitta-aineita. Hulevesien luonnonmukainen hallinta edistää kaupunkiluonnon monimuotoisuutta.

Kaupunkiympäristön toimiala teetti selvityksen Hesperianpuiston kautta johdettavien hulevesien vaikutuksista Töölönlahden vedenlaatuun. Selvityksen mukaan Hesperianpuiston kautta johdettavien Mannerheimintien yhden osavaluma-alueen hulevesien aiheuttama Töölönlahden nykyinen typpi-, fosfori- ja haitta-ainekuormituksen lisäys on niin pieni, että sillä ei ole vaikutusta Töölönlahden vedenlaatuun tai ekologiseen tilaan. Hulevesijärjestelmän rakentamisella ja/tai käytöllä ei myöskään ole vaikutusta Töölönlahden kalastoon, kasvillisuuteen eikä linnustoon.

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUSHakasalmenpuisto

Näköalapaikka Hakasalmenpuistossa kunnostetaan ja sinne sijoitetaan uusia penkkejä oleskelua varten. Näköalapaikan muurit säilytetään. Tasanteelle johtavat portaatt kunnostetaan ja varustetaan käsijohteella. Myös kallion reunalla sijaitseva metallinen suojakaide kunnostetaan. Kallioalueen kasvillisuutta hoidetaan niittynä ja sinne sijoitetaan lahopuita.

Töölönlahdenpuiston puoleisesta sisäänkäynnistä kehitetään kutsuva käyntialue puistoon. Sisäänkäynnille istutetaan näyttävä perennaistutus, joka toteutetaan monilajisina istutuksina suosien pölyttäjä- ja mesikasveja.

Larin Paraske -muistomerkin ympäristö kunnostetaan. Olevat rakenteet, muurit ja portaatt, kunnostetaan. Pensasistutus ja kiveys uusitaan.

Finlandiatalon ympäristön puistoalue kunnostetaan Finlandiatalon rakennusurakan yhteydessä 2022–2024. Ympäristö peruskorjataan 1960- ja 1970-luvun vaihteen Finlandiatalon ympäristön suunnitteluperiaatteiden mukaan. Puistossa sijaitsevien Finlandiataloon liittyvien rakenteiden suunnittelu (terassimuuri, portaikko, lipputangot kuten.) eivät kuulu puistosuunnitelman piiriin.

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuus on ollut tärkeä lähtökohta puistosuunnitelman laatimisessa. Monimuotoisuutta on tarkasteltu eri luontonäkökulmista kuten kasvit, linnut ja hyönteiset. Vanha, historiallinen puisto on monimuotoisuudeltaan jo valmiiksi rikas, ja näitä arvoja sekä vaalitaan että vahvistetaan.

Vanhat puut pyritään säilyttämään, ja elinkaarensa loppupäässä olevia puita säilytetään mahdollisimman pitkään hoidon avulla. Kuolleesta puusta jätetään osa lahoamaan puistoon. Uusia puita istutetaan runsaasti puuston jatkuvuuden turvaamiseksi. Puistossa on runsaasti vieraslajeja kuten kurturuusu ja ruttojuuri, joita torjutaan kaupunkiluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Töölönlahden rantavyöhykkeen kasvipeitteisyys säilytetään. Eroosiovaurioista kärsivät kohdat korjataan. Korjattavissa kohdissa käytetään luonnonvaraisia kasvilajeja. Puistossa ja rannassa on paljon linnustoon liittyviä arvoja, joita otetaan huomioon muun muassa ruovikoiden hoidossa. Laajat ruovikkoalueet säilytetään linnuston pesimä- ja suojapaikkoina, ja nykyiset avoimet alueet pidetään avoimina. Rantavyöhykkeen vaihtelevuus edistää lajistollista monimuotoisuutta.

Osa puistojen nurmikoista muutetaan niityiksi ja puiden alustojen nurmien annetaan kehittyä monilajisiksi. Lisäksi puistoon lisätään kukkivaa kasvillisuutta, erityisesti mettä tuottavia perennoja ja niittykasveja perhosille ja muille pölyttäjäille. Lisäksi uuden biosuodatuspainanteen luonnonmukaisen kaltainen kosteikko luo elinympäristön kosteutta tarvitseville kasvi- ja hyönteislajeille.

Kasvillisuus

PUISTOSUUNNITELMAN SELOSTUS

Hesperian- ja Hakasalmenpuistojen kasvillisuus on iäkästä, mutta pääosin kohtalaisessa kunnossa. Vanhoja puita ja pensaita vaalitaan. Vaarallisia ja erittäin huonokuntoisia, yksittäisiä puita uusitaan kuntokartoitusten arvioiden mukaisesti. Iäkkään puuston lomaan istutetaan lisää puita ja pensaita puiston tilarakennetta kunnioittaen.

Puiston kasvillisuussuunnittelussa huomioidaan historiallisten puistojen tunnusomainen lajisto ja kasvisommittelu. Puistoon toteutetaan monilajinen ja paikkaan sopiva kasvillisuuskokonaisuus.

Valaistus

Puistojen valaistus uusitaan. Valaistuksella alueista luodaan turvallisia, helposti hahmotettavia ja tunnelmallisia. Tärkeimmät käytävät, leikkialue, kuntoilualue ja oleskelualueet valaistaan perinteisellä puistovalaistuksella. Puiston poikki kulkevan pyörätien pylväät tehdään 6 m korkuisina, muualla käytössä on 5 m puistovalaisimet.

Rannan kävelyraitin valaistuksessa käytetään tavallista lämpimämpää valkoista valoa (värilämpötila 2700 K) kohteen herkkyyden vuoksi. Lisäksi ranta-alueen puiden kohdevalaisimet poistetaan hajavalon vähentämiseksi. Rantareitin valaistus himmennetään yöajaksi.

Tasaus ja kuivatus

Puistojen uusi tasaus noudattaa pääpiirteissään alueen nykyistä maanpintaa. Riittävä kuivatus varmistetaan pienillä maaston uudelleenmuotoiluilla. Puistoalueen kuivatukseen käytetään nykyisiä ja uusia hulevesikaivoja ja -viemäreitä.

Esteettömyys

Suurin osa puistojen käytävistä täyttää esteettömyyden perustason. Toiminnallisille alueille johtavat reitit suunnitellaan esteettömyyden perustason mukaisesti. Näköalapaikalle johtava käytävä ei täytä esteettömyyden perustasoa, mutta esteettömyyttä parannetaan lisäämällä portaisiin käsijohde.

Hoitoluokka

Hesperianpuistoa ja Hakasalmenpuistoa hoidetaan nykyisin pääosin kunnossapitoluokan R3 mukaan. Leikki- ja kuntoilupaiikka ovat kunnossapitoluokkaa R2. Urho Kekkosen muistomerkin alue on R1 rakennettua arvoviheraluetta. Puiston pohjoisosan rantakasvillisuus on osittain R4 suoja- ja vaihettumisviheraluetta. Ruovikot ovat kunnossapitoluokassa A6. Hoitoluokkien rajoja tarkennetaan. Jatkossakin koko puistoa kunnossapidetään.